

GIFMENGSTERS IN PRIJSWINNEND IDFA-DEBUUT DE ERFENIS VAN DE ARSENICUMMOORDEN

“DE ENE VROUW WAS NOU EENMAAL BETER IN HET VERMOORDEN VAN HAAR MAN DAN DE ANDERE.” HET IS EEN TERLOOPSE OPMERKING IN THE ANGELMAKERS, EEN SPROOKJESACHTIGE DOCUMENTAIRE OVER EEN AFGELEGEN HONGAARS DORPJE. DE DOCUMENTAIRE VAN DEBUTANT ASTRID BUSSINK GING OP HET IDFA IN PREMIÈRE.

ALS WE STRAKS OP HET IDFA STAAN...

“Als we straks op het IDFA staan, dan lachen we erom!”, grapte Astrid als een crewlid het even niet zag zitten. En nu draait de film niet alleen op het IDFA, de film heeft ook nog eens de prijs gewonnen voor het beste debuut. Astrid: “Ik heb niemand kunnen betalen voor z'n inzet. Daarom ben ik ook zo blij met de First Appearance Award; het is een geweldige beloning voor iedereen die heeft meegewerkt”.

“Als het schuim uit hun mond kwam, dan wist je hoe laat het was”, vertelt een bejaarde vrouw in *The Angelmakers*. Ze was acht jaar oud toen het drama in het Hongaarse dorpje Nagyrév zich voltrok. Tussen 1924 en 1929 vergiftigden 51 vrouwen hun mannen en schoonvaders met arsenicum. Meer dan honderd mannen hebben zo de dood gevonden. Saillant detail is dat de politie van de moorden wist en het min of meer gedoogde. De vrouwen werden pas gearresteerd toen de media over de gebeurtenis schreven. Dat was jaren later.

TWINKELING

Als de huidige inwoners van Nagyrév in *The Angelmakers* over de moorden van de 51 vrouwen vertellen, krijgen ze een twinkeling in hun ogen. Met zichtbaar genoegen toont een vrouw de spijker waaraan een van de gifmengsters zich heeft opgehangen. “Aan die spijker hangen we nu varkensspek te drogen.” Hun verhalen zijn smake-

Hongaars en je werkt met een crew die je niet kent. Bovendien betaal je ze geen rooie cent”. Maar Astrid ging niet naar Nagyrév om het verleden te reconstrueren. Ze wilde onderzoeken hoe een gebeurtenis van vroeger doorwerkt in het heden. Ze wilde zich laten verrassen door een dorp met een geheim. “Het verhaal over de vrouwen ademt eenzelfde sfeer als Schotse kastelen in de namiddag. Die sfeer, dat mysterie, wilde ik vangen.”

MAN-VROUWVERHOUDINGEN

Maar de bewoners deden hun mond wél open. De kleine crew van vier vrouwen (camera, geluid, regie en interview) won het vertrouwen van de bewoners. Toen er vrouwen met foto's naar haar toe kwamen, wist Astrid dat ze verder zou komen dan haar voorgangers. Zowel vrouwen als mannen tonen in de documentaire begrip voor de daden van de gifmengsters in de twintiger jaren: de mannen waren destijds grote dronkelappen met losse handjes. En tja, wat doe je dan? Een vroedvrouw

LICHTVOETIGE BEELDTAAL

Astrid koos er voor om geen tolk in te schakelen. “De aanwezigheid van een vertaler hindert een natuurlijk verloop van het gesprek. En omdat het verleden van het dorp zo gevoelig lag, wilde ik het aantal drempels beperkt houden.” Een Hongaarse antropologe deed de interviews en omdat Astrid er geen woord van verstond, ontdekte ze pas bij het monteren hoeveel zwarte humor in de documentaire zat. Door het taalprobleem kon Astrid zich tijdens de opnames op de beeldregie concentreren. “Hongaren houden van groots en meeslepend. Schuine hoeken, veel dieptewerking. Maar ik wilde geen opdringerige en suggestieve beelden. Ik heb mijn cameravrouw (student aan de Boedapest Filmschool) een video gestuurd van *Zij gelooft in mij* van John Appel om haar bekend te maken met lichtvoetige beeldtaal. Ik wilde dat de cameravoering het tempo van het dorp reflecteerde; rustig en observerend.”

EN JA, ER IS DRANK

De camera laat het dorp rustig aan zich voorbijtrekken in prachtige beelden. Soms beweegt er iets, maar heel vaak ook niets. Het zijn bijna foto's. Bijvoorbeeld het shot van een vrouw in yogahouding voor een levensgroot watervalbehang. Een knalgeel stopcontact midden in de waterval kan haar trance niet verstoren. Mooi is ook het steeds omineuzer terugkerende beeld van een bos van kale stammen. Zijn de doden nog aanwezig in Nagyrév?

En dan opeens is er leven in de brouwerij. De camera staat in het café, waar de mannen dagelijks bij elkaar komen. Er is muziek, er wordt geswongen en ja, er is drank. Astrid: “Over die scène heb ik lang getwijfeld. Ik wilde niet met mijn vinger wijzen en de mannen neerzetten als dronkaards. Ik heb er voor gekozen om een vrolijke dronkenschap te laten zien en geen agressie. Uit de rest van de film moge duidelijk zijn dat drank nog steeds een groot probleem is in Nagyrév.”

Femke Slegers

De ‘vliegenstripmethode’ werd een gelegitimeerde manier om een ellendig huwelijk te ontvluchten”

lijk, maar tot voor kort werd er nauwelijks over de onwerkelijke erfenis van de arsenicummoorden gesproken. En al helemaal niet met mensen van buiten het dorp. Heel wat journalisten zijn vergeefs naar Nagyrév afgereisd. In de zeventiger jaren keerde ook een documentairmaker zonder verhaal terug. Waarom kreeg een studente van het Edinburgh College of Arts (ECA) de bewoners uit de geïsoleerde gemeenschap wél op de praatstoel?

DORP MET EEN GEHEIM

De docenten van de éénjarige masteropleiding voor film waarschuwden regisseur Astrid Bussink (30): “Het is onbegonnen werk: je wilt een documentaire maken over een voorval waarvan alle betrokkenen overleden zijn. De nabestaanden willen er niet over praten. Je spreekt geen woord

in Nagyrév wist wel raad met de huwelijksproblemen: vergiftiging. Het gif was gemakkelijk te verkrijgen door vliegenstrips in water te leggen. De ‘vliegenstripmethode’ zong zich snel verder in het dorp en werd een haast gelegitimeerde manier om een ellendig huwelijk te ontvluchten. De dorpingen geven in de documentaire hun versie van de werkelijkheid en schakelen al gauw over op de man-vrouwverhoudingen anno 2005. Er zijn nog steeds spanningen, maar vrouwen hoeven niet meer naar het gif te grijpen om hun vrijheid te bevechten. Zo dreigde een vrouw van de dansclub met een scheiding als haar man haar zou verbieden om lid te worden. De andere vrouwen knikken bevestigend naar de camera met een blik van ‘zo is het maar net’; ook zij hebben thuis een gevecht moeten leveren voor lidmaatschap van de dansclub.

